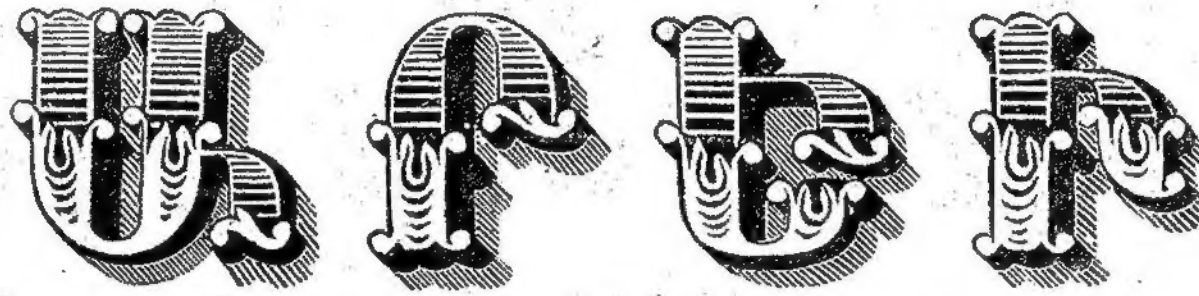

ՀԱՏԻ 5 ՄԻԼԻԵՄ

ՔԱՆԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տարեկան գնումներ

ԵԳԻՊՏՈՒ . . . 2. 0. 50
ԱՐՏԱՍՏԱՆՈՒ 30. 20 10

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՕՐԱԿԱՆ

40 ՀՐԱՏԿՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄՅՈՒՆ

ԽՈՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԵՒ ՏՆՈՐԵՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տարա Ապու Տարա, Թիւ 16

ԱՂԵՔՈՒՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՍԵՒ

Journal AREV

B. P. N° 600

Alexandrie, EGYPT

ՉԻՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԶԵՆՈՒՄԻՆԵՐԸ ԶԵՆՈՒՄԻՆԵՐԸ

ՏՆՈՐԵՆ-ԽՈՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵՆԱՆ

ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս ուրիշ մեծ ու պղտիկ տասնեակ մը աղբեր, Հայ աղբիւր, այս պահուս, կռիւի մէջ է թուրք-եւ տեւտոն բարբարոս բռնապետութեան միացեալ ուժերուն դէմ: Սա՛ տարբերութեամբ՝ որ թշնամին գուրտէն չխուժեց Հայուն վրայ, այլ իր գլխուն վրայ հեծած էր արդէն երբիւր բնական դաշնակիցները պատերազմի բռնուեցան անոր հետ ու պիտի ալ բնականօրէն՝ ենթակայ ըլլին անոր հարուածին: Սա՛ տարբերութեամբ՝ որ իր այդ մեծ դաշնակիցները, որոնք իրարու օգնելու նպատակաւ բարձր էին միացեալ եւ իրենց ուժերը, շատ հեւաւ կամ շատ դաւադած էին կանոնաւոր օգնութիւն մը ընծայելու համար իրեն, և կարծես ինքն էր, ընդհակառակը, որ կռիւին միջոցին պիտի օգնէր անոնցմէ մէկուն կամ միւսին, ինչպէս որ օգնեց ու կ'օգնէ ալ արդարեւ... Սա՛ տարբերութեամբ, սա՛ մեծ տարբերութեամբ, որ Հայուն համար էս-կարգի պայքարը կռիւ է արդարեւ, իր քիզիքիւն գոյութեանը, կեանքին կամ փճացումին կռիւն է, միջազեռ միւսները կրնան պղտիկ-նալ կամ մեծնալ, շատ զոհ տալ կամ քիչ, բայց անոնք իրենց հայրենի երկրին վրայէն չեն սրբուիր, չեն կորսուիր ու անհետանար ի սպառ...:

Արդ, Հայաստանէ՛ ու կիլիկիա-յէն, Փոքր-Հայքէն, Կապադովկիա-յէն ու Կ. Պօլսէն՝ Հայութեան կուրուստն և անհետացումն է որ ծրագրեր են ու կը գործադրեն թուրքերն ու Գերմանները, առանց որ ո՛ր և է մէկը արգելք ըլլայ իրենց այս նպատակին, առանց որ ո՛ր և է մէկը Հայուն օգնէ այդ դժուարին ծրագիրն ամբողջացմանը դէմ իր մղած պայքարին մէջ:

Այո՛, շատ գեղեցիկ է ու մենք չնորհակալ ենք իրենց, որ պատերազմէն ետք Հայաստանը պիտի օտտեն ինքնօրէն վարչութեամբ մը և Միջերկրականի վրայ նախահանգիտ մըն ալ պիտի տան մեզի. բայց եթէ ատրիկա պիտի ըլլայ երկրին մէջ Հայ մը չմտալէն ետք, եթէ արտասահմանի քանի մը տասնեակ հազար Հայերն են, եթէ մեծ են որ ալ սորուան մեր ապահովութեան մէջլէն պիտի երթանք անոր սիրտնալու և զայն վայելելու, եթէ հան պիտի գտնենք միայն գերեզմանները մերիններուն որոնք մեզի հա-մար չարարուած ու մեռած պիտի ըլլան կախաղանի, սովի, տեսակ-տեսակ ահաւոր խոշտանգումներու, խմբական բռնի տարագրումներու և բռնի հիւանդութիւններու երեսէն... կ'ըսենք—ինչպէս սկսած է արդէն ըսել մեր ժողովուրդը — թէ մեզի

պէտք չէ՛ այդ ինքնավարութիւնը, թո՛ղ այդ գերազոյն հեգնութիւնը խնայուի մեզի ու մեր երկրին:

Իրանէն, ինչպէս ըսինք արդէն անցողիկ, թէ Արդարութեան հա-մար կուտուր, հետեւապէս մեզի բարեկամ իւրաքանչիւր տեղու-թիւն՝ կամ շատ հեռու է մենէ, կամ շատ է դաւադած իր սահման-ներուն և ուրիշ սահմաններու վրայ: Գիտենք նոյնպէս, թէ անոնց կռիւը ամենուրեք և մասնաւորապէս Կով-կասի ու Տարսուսէի մէջ, ծառայե-լով հանգերէ իրենցմէ իւրաքանչիւ-րին, մեր փրկագործումին կը ծա-ռայէ միանգամայն: Գիտենք աս-կալին, թէ անոնք, Իսլամականները, հաւաքական սպառնադիր մը տուին թուրքի, սպառնադիր օրուն մէջ կ'ըսէին թէ իր կառավարութեան ան-դամներն և քաղաքային ու զինուորա-կան բարձրաստիճան պաշտօնատար-ները անձնապէս պատասխանատու պիտի ըլլան Հայոց դէմ կատար-ուած լուծարումներուն համար... սպառնադիր օրուն ըրած տպաւո-րութիւնը, սրուն տուած արգիւն-քը, աչքերնուս առջև է ահա՛: Այս ամէնը գիտնալով, ուրեմն, և տես-նելով այս ամէնուն մինչև հիմա մեզի համար տուած արգիւնքը, իրաւունք ունինք ինքզինքին այսօր նորէն լքուած համարելու և պա-հանջելու որ հեռուորէն գտն մո-տաւոր, ընդհանուրէն զատ մաս-նաւոր աջակցութիւն մը ըլլայ մե-զի, անմիջական ազգու օգնութիւն մը՝ որուն անպայման և անհրա-ժեշտ պէտք ունինք մեր ամբողջա-կան ու վերջնական բնաջնջումի ձեռ-նարկին գիմարդել կարենալու հա-մար... Վանի գեղեցիկ, Զէյթունէն, Տէօրթեօլէն, Հաճընէն, Պօլսէն, Տրապիզոնէն, Կարսէն և ուրիշ բազ-մաթիւ հայաբնակ քաղաքներէ ու գեղեցիկ ետք, որոնց բոլորքը լու-րերը հազիւ ամիսներ վերջը կը հաս-նին մեզի, ահա՛ Սեբաստիան, ահա՛ Կեսարիան ուր կ'իմացուի թէ կա-խաղան իր սև գործն է կատարեր, ահա՛ նաև ժողովալ սը ժընէվի 10 Յուլիսի թիւին մէջ կիլիկիայէն ե-կող ֆրանսացի ուսուցչի մը Տէտե-Ալաճէնէ գրած նամակին մէկ հատ-ուածը: Վերջապէս, վերջապէ՛ս ձեզի կը գրեմ. վերջապէս կարելի է գա-ղափար մը ունենալ և արտայայ-տել: Անորակելի հարստահարու-թիւնը տեղի ունեցան Հայերու գէմ ի կիլիկիա և դեռ կը շարու-նալուին: Գառաւուռ հազարէ աւե-լի մեռած են մինչև ցարդ թուր-քերը մտածեցին ամբողջապէս գաղ-թեցնել քրիստոնեայ բնակչութիւնը, հետիոտն քաղցնելով անապատնե-րու մէջլէն՝ ուր անօթութենէ կը

մեռնին անոնք, ամբողջովին կո-րստուելէ յետոյ...»

Ահա՛ կայտնութիւնը, որուն առ-ջեւ այլևս ո՛չ գուրտէն՝ Օլթիի և Արթի-Պապայի գործողութեանց տե-ղեկատուութիւնը կրնայ մեր ա-կանջը մտնել, ոչ ալ ներսէն՝ այս կամ այն հանգանակութեան առթիւ ստեղծուած վիճաբանութիւնը կըր-նանք շարունակել, այլ կրնանք և պարտական ենք, միայն ու միայն, արտայայտուիլ հաւաքաբար և պա-հանջել մեր Ազգ. Պատուիրակութե-նէն որ գանակին առջին նշխարաւ ազ-գի մը այս սրտակտուր աղաղակը լսելի ընէ ամէն տեղ, Իսլամական պատերազմիկ Պետութեանց, ինչ-պէս նաև Միացեալ-Նահանգաց ու Պաշտօնեան չէզոք Տէրութեանց մօտ, առաջիններէն՝ տարբեր, և վերջիններէն՝ տարբեր, նիւթական ու բարոյական շուտափոյթ օգնու-թիւն մը հայցելու համար:

Պէտք է ըսենք, վերջապէս, թէ մերիններուն—մեր եղբայրներուն, ազգականներուն ու բարեկամնե-րուն—այնուպէս պահանջութիւնը, այն-տեղ մեր արմատներուն կտրուիլը մեզ ալ կ'սպաննէ աշտուղ: Իսկ սպաննուողին՝ գոնէ կը ներուի զօ-րար, այդ գործըս յիշէր ու եւ մերժէ մահապարտին, ո՛չ իսկ Գե-րմանացին, ո՛չ իսկ Թուրքը...:

Միջիններէ՛ մեր մահու ազա-ղակը Արեւմուտքին պօռալու հա-մար Այսօր՝ ամենաշուտը՝ այդ կրնանք ընել հասկէ, սպասելով վաղուան...:

ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵՆԱՆ

ԻՐԵՔ ՈՒ ԲԱՌԵՐ

«ԶԻՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԸ ԳՈՐԵ...»

Կը ծախսարարն «Արեւ» կամովին հրատարակ ըլլալուն համար շնորհիւ ու «բարեկամ» ներքին վեճերէ, ինչպէս իրաւացիօրէն կ'ըսէր Մալեգիանի վերջին յօդուածին առթիւ՝ որ ան, սակայն, խօս-ուած որով մը սուր աղաղակն էր:

Ինչպիսիք կան արդարև որոնց վրայ ներքին է, ինքեւս, ուղղութեան ժամա-նակներու մէջ վեճիլ, կուտիլ ու նոյն իսկ... աւելին ալ ընել, բայց երբ աղ-բ մը ծախսուած ու կենաց վայրկեաններու մէջ կը սուսայտի, կը տաղաւայի՝ ա՛ն ուր ցեղեր կը կուտի, որով բռնամիտ ձեռ-կըցուցած կ'ըլլայ:

Զմայելի զրուակ մը տեսայ ես այս մասին անցեալ օր Խորհրդան մեծ թեր-թի մը մէջ, ու կ'ըսէի «Արեւ»ի մեր ընթերցողներուն հարցողիւ այն խոր տպաւորութիւնը զոր կրեցի ես անկէ:

Յիշատական Մերակոյտին մէջ, վեր-ջեւ, կարդ մը ետագիտ անդամներ, նիւթական բացումէն առաջ, անկիւն մը չըլնալով կաղմած կ'ընէ քննադատութիւն ու եզրանք. կը ժայլոքէին նախա-բարութեան այս ու այն արարքներուն դէմ. իրենց դատն խօսքերով իսկ դե-րադրուած ինտելեկտէ աւելի կը զայ-րազնէին, կը փրփրէին, ալեւոր ու պատ-կանելի ծերակուտակաւ մը որ մինչև հիւզ գրեցինք մտիկ ըրած էր զպաւած անանքներութեամբ մը՝ ոտքի կ'ստ-յան

կարծ ու բառ յուղուած չեղանով. «Գուցէ իրաւունք ունիք: պարոններ, բայց այս միջոցին վիճաբանութիւնները կրնան վտանգել մեր Նախահաճ Միու-թիւնը որ վեր է ամէն բանէ. ՊԱՏԵՐԱԶՄ կ'ԱՅ, պարոններ...»

Ձգադրելու ծերակուտակները ինք-զինքնուն եկան իսկոյն, ու խորապէս ազգունած՝ ամբողջ ու լեցին:

Ամենքս միեւնոյն նպատակն ունինք որ մեր աղբին փրկութիւնն է. ամէնքս նոյն միջոցները ունինք որ մեր հայրե-նանուէր գործունէութիւնն է այդ նպա-տակին հասնելու համար. է՛հ, ի՛նչպէս ուրեմն և ուրիշ՝ կը հնարենք կոր մեր ներքին ու սերտապարտ պատակաստիւնը: Գիտութեան խնամքը միայն է արդեօք որ կը պաղարկուի մեր արարածնաւ բա-րի դաշտերուն մէջ...:

Կը հասկնամ բնականօրէն, կուտակա-կան պայքարները՝ երբեք մը բաժնուած է իր ներքին քաղաքականութեան մա-սին, ու այս կամ այն քաղաքական դե-կալարիչ սկզբունքը յաղթանակել տալու կը աղքատի ու կ'ուրբի. բայց մենք, հոյա-տակեցուցուած աղբ, ներքին քաղաքա-կանութիւն մը ունինք արդեօք, ու ե-թէ նոյնիսկ զայն ունենայինք՝ պէտք չէ՛ր որ հանգչէր, լռէր, պաշար առնէր ան պահ մը, պահիկ մը գոնէ:

Հայաստն ծերակուտակ բաղմամբ աղ-հարաբարակալի մը, Պ. Վեպէ, օր մը Գրեմ... Ինքնիկ մը մէջ պոռաց

Թիւս ինչոցին... մերթեւեալ առաջ, թէ որ կուտակուեցան կամ դաւանա-քին կը պատկանէր դուք, ամէնքս հաւա-սարապէս ջարդեց, ու գուցէ տակաւին խոքի կը գնէր կոր ձեր միջև...»

Ամօթը, այդ օր, իմ Հայու ճակատս ներքին:

Մենք մեզի՛ գէմ պիտի դործա-ծէինք ու վտանգէինք հայուն ատե-լութիւնը. աստեղծութիւնը այժ է, ու միթէ մենք պէտք չունինք մեր ամենապարզ իրողութիւնը, որ մեր ջարդա-բարբարոսն է: Կատարաւոր չէ՛նք չէ՛նք միթէ:

Ու ես՝ հայ հայրենասէրներու խոր-հրդածութեան կը յանձնեմ հետագայ տողերը:

«Պատերազմի վիճակը մարդկային զգացումները կը դրստաբարձէ: Գաղթեց իրաւացի կը դաւանան: Բարբարոս իրենց դիտարկութիւնը ինքնատուտացման ու անձնութեան կը տանին միջև: Եւ սակայն՝ ասոր փոխարէն՝ կարգ մը գեղ-զապատեցիկները կը բոլորեն Միջո-մեր աչքին տուի: Գիտութեան մեջ ինքն, ու մտովի կ'ընենք զայն ան-դարձ: Այն մտածումը պէտք է որ միշտ ներկայ ըլլայ ու տիրապետէ մեր միա-բերուն: այս առաջ մտածումն է որ պէտք է իշխէ ուրիշ ուրիշ մտածումները...»

«Եթէ միաբանութեան հրաշքը ան-հնար է որ ամբողջովին կատարուի, կամ եթէ շատ է պահանջել ասիական մարդ-կային բնութեանը՝ ազգը իրաւունք ունի միշտ անկեղծելու, որ եթէ ոչ խմբակցու-թիւն մը՝ գոնէ զինադու՛ր մը կատարուի, անկեղծ ու լուրջ զինադու՛ր մը: Աղբին հանգչել ամենուս պարտականութիւնն է չի կ'ընտանել չը դժուարացնել անոր սըր-բաղան դերադրոյն տեսուք: Եւ հետեւ-ընդհին՝ նպատակին իրաւորութեամբ՝ ձեռքէն ետ ձգող ու խտրութեանցիլ միջապարտ վեճերով: Ազգ մը որ յարուցուած կողմ-նակի փուռ խոյրերներու համար ժամա-

նակ կը կորսնցնէ՛ իր այդ ժամանակը ի տոյժ ազգային պաշտպանութեան կոր-սընցուցած կ'ըլլայ:

«Խմբական կամ անհատական անձ-նատիրութեան համար և ո՛չ մէկ զոհո-ղութիւն ծանր դատու է այս՝ պահուս. «Պատերազմ կայ»: Եւստ է այս գոհողու-թիւնը պահանջել. մեր կուտակները ասկէ քիչ մը աւելին կ'ընեն կոր կար-ծենք պատերազմի դաշտին վրայ, ինչ-պէս մեր ընտանեկան յարկերը նաև ու-րիշ գէլի կուտի ճակատը մեկնողները, բարձր, չպիտի վերաբառնան զուգէ...»

Հայ մըն է այս խմբատապան մո-ղերուն հեղինակը. ո՛չ անհրաժեշտօրէն, զի մարդկային ուղի մը նոյնն է ամէն տեղ իր խոյանքներով ու անկեղ-ծութեամբ: Յիշատակ մըն է ան, հանձա-րեղ մենտոր մը ֆրանսական հանրային մտքին:

Օգտուելէ՛ անոր իսկական ու բար-ձր պատուէրներէն: Ու չը բղքուինք մենք մեր մէջ:

Եթէ մեր տխուր վեճերուն արձա-գանքը երթար հասնել անոնց, որոնք այս պահուս քով քովի մահու կը քաղա-ցութեան մը մէջ կը կուտին ու կ'ընե-ն աղբին սիրուն՝ անոնք յանկարծ կ'ու-մէն, մեզի պիտի դարձնէին վառողով թխա-գունած իրենց գէմերը. ու մենք պի-տի տեսնէինք այն ատեն իրենց անկեղ-ծականութիւն մէջ զգուստան ցատում մը որ պիտի շանթարէր զմեզ...»

ԱՅՈՒՐ

ՍԵՐ ՕՐԻՆ

ՊԱՐԱՆԵԱՆ ՀԻՄՆԵՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Հիշեցնական Խորհրդարանը ամիս մը ետ յետադուր է: Թաղաւորը ապաքի-նումի ճամբուն մէջ է տակաւին և ի վիճակի չէ եղբր, երբ ցոյն Հիպոկրատ-նեւրու վիպութեան համեմատ, քաղա-քականութեամբ դառնելու: Դեռ անոր է խեղճը և չի կրնար դորաւոր յուզում-ներու դիմանալ: Եթէ Խորհրդարանը բացուի, իշխանութիւնը պիտի իշխայ Պ. Կաւաքիս, որ հոյս հնազանդ ծառան է Ն. Վեպիստեպեանի, և իր տեղը պիտի զայ Պ. Վեպիստեպեան, որ, ինչպէս ծանօթ է, կը ծառայէ աւելի՛ յուսման և մարդկային Մեծ Եւանջելու վեպիստեա-լեան... Այն ատեն, քնական է որ ընդ-հայտնաւոր տեղի պիտի ունենան թա-ղաւորին և իր միջև, և որովհետեւ ա-սպիցիք բոլորովին լաւնորոշ չէ, կրնայ ըլլալ որ, առաջ, Պ. Վեպիստեպեան տես ու կարողի գործունէութիւնը ար-ձայանան իրաւագութեան կրկնումին պատճառ ըլլայ: Երկուսիցի մէջ, ի՛նչ անտելի զգալաւորութիւն մը պիտի ըլլայ տարիա Յուստոստինի համար... Ու այս միջոցին կը հրամարի կուտարիսի գա-լիւնն արտաքին պարտոց նախարար Պ. Զօրաբեան, որ իբրև եղբորս աշխատ-բարը, միակն էր այդ Խորհրդին մէջ անձ-նական հմայք մը անկեղծ, որուն պաշ-տօնն ալ կ'ստանանէ Պ. Կուտարիս...:

Ահա՛ ուրեմն ամիս մը կ'եկուր եւս՝ տպաւորուած յոյսական ուղիւստ: Եւ գործի լիան և քաղաքական պատկառ-նիքի կայ ու Ն. Վեպիստեպեանը միջնե-ակիս մը խորովի տաղաւորները զինքը դարձանող երկը բոլորովին անձնու-ղանքներով, այդ չէզոքութիւնն ու իր-նայ տակաւին սպրիլ ու բարեգտութիւն: Ինչ կ'ազնէ որ քաղաքական ընկ երկի-ին... Ոչ անուշաւ ինչ որ կը յան-նարարէր Գոնէյիլի հերոսը...:

Զմայելի՛ երկիր, որուն քաղաքա-կան կենսը անաւարտած, անդամա-

Դանիւրկ, 15 Յուլիս 1915
(Տնարար.) Ժ. Կ. ՄԱՔՍԻԼԷ, Տեղ. Զորավար
նի. Հրահանգատու Ե. Ռ. Եղիաշտի գորաց
ՏԵՐ ՊԱԷԷ ԹԱԳԱՌՈՐԷ

Պուլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցը յարկաբա-
րէն մը յատկացուցած էր զամ. վերաւոր
ինտուրններուն համար, երթալով սա-

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

Գին 5 դր. ողջ

Մանուկն էր Աղեքսանդրի ոչ — 9 Յրանք վերոյոյ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՆԻԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Համբաւատօր են իր Ապսմիկմա (Ասոյ) Ծխակոսները եւ Սիկարէթները

Դիմելու խիստ չափաւոր, Ե. Ղ. 6 և 8:
Ամսական վարձակալելու դիւրամաս-
ի ապամաններ:

Այս զանաառատունը կը³ հայթայթէ
 Թէ Աղքատագրիոյ եւ Թէ Ռաֆէի մէջ
 ՄԱՆՔԱՇԷՖԻ հարադատ առնական եւ
 ամբրիկեան լեթօլը, չափաւոր դիմերով
 Ապրանքները օրը օրին կը լանձ
 նուին ամենայն կանոնաւորութեամբ,
 ԴԻՄԵՏԻՔ ԵՒ ԴՈՂ ՊԻՏԻ ՄՆԱԿ:

Գրքի ձեռքի 1886	Ձր. 300.—
» » 1903	» 240.—
» » 1911	» 247.—
Բովանդակի Երկարություն	» 137.—